ఆ ఇంటిమీది కాకి ఈ ఇంటి మీద వాలదవేవారు.

ఆ ఇల్లు జగదీశ్వరరావుది.

ఈ ఇల్లు వీరభద్రానిది.

కాకు లట్లా ప్రవర్తించటానికి గల మూలకారణం మూలబడిపోయి చాలా కాలం అయింది.

అప శీ వైషమ్యానికి అంకురార్పణ వాళ్ళ తాతలనాడు జరిగింది. ఆ అంకురమే దినదిన ప్రవర్ధమానమై వారి సంతతి సంతతి మధ్య పేడు రీవిగా విరిచి, దాని గాలి కాయలకూ సోకించి వాటిలో కూడా భేదాభిప్రాయాలు కలగ జేసింది.

ఆ ఇంటి పూర్వ గాధ : తాతలనాడు ప్రారంభిస్తే జగదీశ్వరరావు తాతకు ఒక్కడే కొడుకు. అతని కిత డొక్కడే కొడుకు.

ఈ ఇంటి పూర్వ గాథ: అక్కడే ప్రారంభిస్తే ఇంతవరకూ అంతే.

తాతలనాటి వైరం గోరంత పెట్టంతై, అంతరంలో మిట్టంత గుట్టంతై, వేడు కొండంతై, ముందు ముందు దేనంతవుతుందో తెలియకుండా ఉంది.

నారు పోసిన దేవుడు నీరు పోయడా అనే నమ్మిక ఇద్దరిలోనూ లేక ఇటు వీరభద్రం ఓ కుండెడు నీళ్ళు పోస్తే, అటు జగదీశ్వరరావు పోటీ పడి రెండు కడవలు గుమ్మరించి ఆ కొండకు మాత్రం లోటు లేకుండా చేస్తూనే ఉన్నారు.

ఈ ఇంటిలో ప్రవేశించిన ఆ ఇంటి కోడి కాలు విరిగితే, ఆ పెరట్లో పడ్డ ఈ ఇంటి పడ్డ వడుం విరిగేది.

సిద్ధాంతం దెబ్బకు దెబ్బే అయినా, దెబ్బల మోతాదు ఇత్యాదులలోనూ, వాటిల్లిన నష్టంలోనూ తారతమ్యా లున్నందువల్ల, ఇదేమి న్యాయమయ్యా అంటే, అదిమాత్ర మేమి న్యాయమయ్యా అంటూనే మరో ఘోరం జరిపించేవా డితను.

రెట్టించి ముట్టించేవా డతను.

* * *

జగ్గూ పెళ్ళాం నీళ్ళు పోసుకుంది.

వీరభద్రగిపోయి మీసం మరింత మెలిదిప్పా డతను. పుట్టబోయేది కొడుకేనని తానే జోస్యం చెప్పాడు.

ప్రతిక్రియకు ప్రతిక్రియ తన చేతిలో లేకపోయినందుకు ధగిలిపోయాడు భద్రం.

తన పెళ్ళాం మీద చిరుబుర్లాడాడు.

"వాకుమాత్రం కోర్కె లేదా?" అనేసిం దామె, అమాయకంగా.

"అయితే, పోదాం పద" అన్నాడు.

"ఎక్కడికి?"

"సింహాచలం."

"దేనికి?"

"కప్ప స్తంభాన్ని కౌగిలించుకునేందుకు."

సరేనన్న దామె.

జగ్గూ అత్తవారిదీ ఆ ఊరే అయినందున సీమంతం ఘనంగా జరిపించే ఏర్పాట్లు చేస్తూ ముహూర్తాలు వెతికిస్తున్నాడు జగ్గూ.

'వెతికించు, వెతికించు. సరిగ్గా అదే ముహూర్తానికి నేను సింహాచలంలో ఉండకపోతే చూడు' అని తనలో తానే అనుకున్నాడు భద్రం.

చూడలేకపోయాడు జగ్గూ. ఎందుకంటే, సీమంతోత్సవం సందట్లో ఉండిపోయాడు. అయితే, భద్రం ఊళ్ళో లేకపోయినందుకు విచారంతో కుమిలిపోయాడు.

సింహాచలం నుండి వచ్చాక సంతర్పణ చేశాడు భద్రం.

రోజులు వారా లయ్యాయి. వారాలు నెల లయ్యాయి. మధ్యలో భార్యకు ఏ రకం సుస్తీ చేసినా — "వికారంగా ఉందా? వాంతులుగాని అయ్యాయా?" అని అడిగేవాడు భద్రం.

"లేదండీ, తలనొప్పి" అని ఒకసారి, "ఇరుకు నొప్పి" అని ఇంకొకసారి ఆమె చెప్పినప్పుడు ఆ సారీ, ఈ సారీ, ప్రతిసారీ "నీ మొహం, నొప్పెంగాదూ?" అంటూ విసుక్కునేవాడు భద్రం.

జగ్గూ భార్య పనసపండంటి పిల్లాణ్ణి కన్న దన్నారు.

పనసపండంటే అసహ్యమేసింది భద్రానికి.

తన కా పండు గిట్టనే గిట్ట దనుకున్నాడు.

తొగడ అప్పుడప్పుడూ తిన్నా, మున్ముందు ముట్టుకోవని ఒట్టేసుకున్నాడు.

జగ్గూ కస్తూరి, పునుగు, జవ్వాది, ఖచ్చూరాలు మొదలైన సుగంధ ద్రవ్యాలు పంచిపెట్టాడు. బారసాలకు మంచి ముహూర్తం నిర్ణయించాడు.

"పోదాం పద, చిలకలపూడి" అన్నాడు భద్రం భార్యతో.

"ఎందుకు?"

"పినసారానికి."

తిరిగి వచ్చి మళ్ళీ నెలలు లెక్కబెట్టాడు భద్రం.

ఏడాది దాటిపోయింది.

ఒక రోజు భార్య శుభవార్త చెప్పింది.

ఆ రోజే ఆ వార్త ఊరంతా పాకింది, చాటించినట్టు.

లంకాకుమట్ట, చుట్ట మీద చుట్ట కాల్చాడు భద్రం.

జగ్గూ జరిపించిన హంగులన్నీ రెండింతలు చేసి జరిపించాడు భద్రం.

ఇంతా చేస్తే ఆడపిల్లను కనేసింది భద్రం భార్య.

విలవిల్లాడిపోయాడు భద్రం.

జగ్గూ కూడా బహుగా విచారించాడు.

చిన్నప్పట్నుంచీ పిల్లడితో పిల్లడు సిగపట్లు పట్టాలన్నది వారిద్దరి ఆంతర్యం.

ఇదివర కెన్నడూ జరగని ఈ కొత్త పరిణామాన్ని వారు ఊహించలేదు.

గుమ్మడిపండంటి పిల్లను చూసి ముచ్చట పడలేదు భద్రం.

"అదేమిటండీ, మరీ విడ్డూరం! ఆడపిల్లంటే లక్ష్మండీ లక్ష్మి" అని భార్య అంటే — "సరే, ఆ పేరే తగలెట్టుకో" అనేశాడు.

ఇతర హంగామాలేమీ తలపెట్టలేదు భద్రం. అతని భార్యే కొద్దిలో కొంచెం జరిపించి ఏదో లేదనిపించింది.

• • •

లక్ష్మి పుట్టేనాటికే బుడతడు పడుతూ లేస్తూ నడుస్తుండేవాడు. చిలక పలుకులు పలుకుతుండేవాడు. పాప పాకే రోజులు వచ్చేసరికి వీడు నడక క్షుణ్ణంగా నేర్చి గడప దాటి వీథి కెళ్ళడం నేర్చాడు.

వెళ్ళిన వాడు తిన్నగా ఉండక ఎదురింటి వసారాలో నేల మీద పాకుతున్న పాపను చూసి ఆకర్షితుడయ్యాడు. "పాపా, పాపా!" అంటూ దగ్గరకు చేరాడు.

ఆ పక్కనే వాలు కుర్చీలో కూర్చున్న భద్రం ఏం చెయ్యాలో తోచక ఆలోచనల్లో మునిగి తేలుతూ ఉండగా, వీడు జుట్టు పీకేశాడు.

పాప కెవ్వుమంది.

భద్రం తన పాలేర్ని కేకేసి "ఈ గుంట డెవడో చూడ్రా. పాప నల్లరి పెడుతున్నాడు. వీథిలో పడేసిరా!" అని గట్టిగా అరిచాడు, అక్కడి కా గుంట డెవడో తనకి తెలియనట్టూ, విషయం ఎదురింటికి వినబడాలన్నట్టూ.

వీథిలో విడువబడ్డ గుంటడు ఏడుపందుకున్నాడు.

భద్రం అరుపులూ, పిల్లవాడి ఏడుపూ నట్టింట్లో తల దువ్వుకుంటున్న జగ్గూ భార్య విని, గబగబా వీథిలో కొచ్చింది జారుముడేసుకుని.

పిల్లాణ్ణి చంకనేసుకుని సంగతేమిటై ఉంటుంది చెప్మా అని ఎదురింటికేసి చూసేసరికి — "చూడు, జుట్టెంత నొప్పేసిందో, గుక్కపట్టి ఏడుస్తోంది" అంటూ పాపని తన భార్య కందిస్తున్న భద్రం కనిపించాడు.

సంగతి గ్రహించిన జగ్గమ్మా, అంటే జగ్గూ భార్య జగ్గూ రాగానే జరిగింది చెప్పింది.

"శహబ్బాస్, బేటా!" అంటూ కొడుకుని ఎత్తి ముద్దాడాడు జగ్గూ.

"అంతేనా, ఇంకేమైనా జరిగిందా?" అంటూ భార్యని ప్రశ్నించాడు.

"ఈ రోజు కంతే జరిగింది" అన్నది.

ఆ రోజుతో పోలేదు.

సందు దొరికినప్పుడల్లా వీ డా ఇంట్లోకి జొరబడే వాడు.

ఒక రోజు దాని కంట్లో పొడిచి, మరో రోజు దాన్ని గిల్లి, ఇంకోసారి దాని గిలక్కాయి లాక్కుని, ఏసారి కా సారి ఇంట్లో నుంచి గెంటించుకున్నాడు.

"సిగ్గులేదు వెధవకి, ఎన్నిసార్లు గెంటించుకున్నా ... అయినా, ఆ పెద్దవాళ్ళకు ఉండద్దూ? అదుపులో పెట్టుకోలేరూ?" అని గొణుక్కున్నారు భద్రం, భద్రమ్మ.

ఒక రోజైతే వీడు చీకే చీకే బెల్లం ముక్క దాన్నోట్లో పెట్టేశాడు!

ఇంకేముంది! ?

ఉద్రిక్తుడై పోయిన భద్రం గాలినీ, ధూళినీ తిట్టాడు. బుద్ధుండా లన్నాడు. ఇటుపైన సహించ న్నాడు. పాప మైలపడి పోయిం దన్నంత గాభరా నటించి శుద్ధి చేయించాడు.

"అక్కడికి మేమేనా తక్కువ తిన్నది? మావాడు మాత్రం మైలపడలేదూ?" అంటూ జగ్గూ పిల్లాణ్ణి తొట్టెడు నీళ్ళలో ఝూడించాడు.

ఎన్నడూ లేనిది, తండ్రే స్వయానా స్నానం చేయిస్తుంటే బిడ్డడు సంబరపడిపోయి తండ్రితో కబుర్లలోకి దిగాడు.

"నాన్నా, నాన్నా, మరే, మరే, లచ్మే, భలే మంచి పాప, నాన్నా" అన్నాడో లేదో దభీమని వీపుమీ దొక టంటించి పాలికేక పెట్టాడు — "ఒసేవ్! ఒకమా రిలా రా" అని.

ఆ వచ్చిన ఇల్లాలు లబోదిబోమంటున్న కొడుకుని చూసి, మరొక టంటించబోతున్న భర్తను వారించి, "అయ్యో, అయ్యో! మీ కీ విపరీత బుద్ధు లెందుకు పుట్టిందండీ" అంటూ కొడుకు నందుకుని కొంగుతో తల తుడవడం ప్రారంభించింది.

"ఇన్నాళ్ళూ ఏదో అనుకున్నాను, వాడు ముదురు పాకాన పడ్డాడే!" అన్నాడు జగ్గూ.

"పసిపిల్లాణ్ణి పట్టుకుని అంత లేనిమాట లేమిటండీ! పాకమేమిటి? ముదరడమేమిటి?" అని సవాలు చేసిం దామె.

"లేకపోతే ఏమిటి? ఇన్నాళ్ళూ వీ డభిమన్యుళ్ళా పుటకతోనే పద్మవ్యూహ మెరిగిన వా డనుకున్నాను. తీరా మోసి చూస్తే వీ డీవే శంటాడూ —'ఆ లచ్మేమో భలే మంచిదటా' అని. ...

-జైరాజ్

ఇహ లాభంలేదు. ఇప్పట్నుంచే వీడికి మారి పొయ్యకపోతే వీడు ముందు ముందుకి పనికిరాకుండా పోతాడు. నీవు కొంచెం శ్రద్ధ తీసుకో" అంటూ ఉపన్యాసం ముగించాడు.

"ఒరేయ్! నీ వీవేళనుంచీ వాళ్ళింటి కెళ్ళగూడ" దన్నాడు కొడుకు నుద్దేశించి.

"ఎవరింటికి!?" అన్న చిట్టోడి ప్రశ్నకు—"లక్ష్మి వాళ్ళింటికి, నాన్నా" అంటూ తల్లి చెప్పింది, సమాధానం.

అయితే, పిల్లాడు కొంచెం కూడా జీర్ణించుకున్నట్టు కానవచ్చేది గాదు.

లక్ష్మికి నడకా, మాటలూ వచ్చాక వ్యవహారం మరింత ముదిరింది.

రెండిళ్ళ మధ్యా రాకపోకలు తరుచూ సాగేవి.

"కిత్తన్నా" అంటూ పిలుస్తూ వచ్చేది లక్ష్మి.

మురిసిపోయేవాడు కిట్టన్న.

వాళ్ళమ్మ, నాన్నా, 'చంటి' అని పిలిచినప్పుడల్లా ఇదివరకల్లా లేని విరుకేదో కలిగేది వాడిలో.

"నన్ను 'కిట్టన్నా' అని పిలవా" లనేవాడు.

వాళ్ళు అలవాటులో పాత పిలుపే పిలుస్తుంటే అలిగే వాడు కూడా అప్పుడప్పుడూ.

పిల్లలిద్దరూ చెట్టాపట్టాలేసుకుని తిరుగుతూంటే, చూడలేక పోయే వారు రెండిళ్ళ వాళ్ళూ.

"వీళ్ళిట్లా పేట్రేగి పోతున్నారేమిటా" అని వాపోయేవారు.

ఎవరింట్లో వారు పసివాళ్ళ మీద గుడ్లురిమే వారు; పళ్ళు కొరికేవారు; బెదిరించేవారు. అప్పుడప్పుడూ చురక అంటించే వారు కూడా.

ఇవన్నీ చాలవన్నట్టు ప్రహరీ గుమ్మా లెప్పుడూ బిడాయించి ఉంచేవారు.

ఇన్ని తతంగాలు జరిగినా, ఎప్పుడు కన్ను గప్పేవారో కప్పేసి, ఏ గొడ్ల సావిట్లోనో, ఏ గడ్డివామి చాటునో, …మ్మతల్లి గుడి మాటునో, గ్రామచావిడి పెరట్లోనో చేరి ఆడుకునేవారు వీళ్ళిద్దరూ.

వీళ్ళను వెతికి పట్టుకోవడం పాలేళ్ళకు దైనందిన కార్యక్రమా ల్లో ఒకటై కూర్చుంది.

కిట్టన్నకు బడి ఈడు రావడంతో బడిలో చేర్పించాడు జగ్గా.

దానితో ఇరు పక్షాలకీ కొంత భారం తగ్గిందనిపించింది.

అయితే, అప్పుడప్పుడూ బడి ఎగేసి మరీ లక్ష్మిని వెంటేసుకుని తిరిగేవాడని చాలాకాలంవరకూ ఏ పక్షానికీ తెలిసి రాలేదు.

రెండేళ్ళు గడిచేసరికి లక్ష్మి గూడా ఆ బడిలోనే చేరింది.

ఆ ఊరికి ఉన్నది ఒక్కటే చిన్న బడి. వేరే బడి ఉంటే ఇటు భద్రంగాని, అటు జగ్గాగాని తప్పనిసరిగా బళ్ళు మార్పించే వాళ్ళే.

లక్ష్మి బళ్ళో చేరిందనేసరికి జగ్గా గంగవెర్రులెత్తాడు. పుత్రుని మీద విరుచుకు పడ్డాడు.

"ఒరేయ్! దానితో కలిసి వెళ్ళడంగాని, రావడంగాని చూశానా ఊరుకునేదిలేదు. ఇదివరకల్లా ఏదో చిన్న పిల్లాడివిలే అని ఊరుకున్నాను. ఇప్పుడంటావా? ఇంతో అంతో ఎదిగావు. మూడో తరగతి వెలగబెడుతున్నావు. ఆపాటిపాటి జ్ఞానం నీ కీపరికే అబ్బుండాలి. ఊరుకునేదిలేదు సుమా-ఏమనుకున్నావో" అనేసరికి తల్లి అందుకుని, "అవున్నాయనా, ఈ రెండిండ్లకీ మధ్య పచ్చి గడ్డి వేస్తే మండిపోతుందనీ, ఆ ఇంటి కాకి ఈ ఇంటిమీద వాలదనీ చెబుతూంటే ఎప్పటికయినా గ్రహించలేవా?" అని భర్త కేసి చూసి, చూశారా నా సహకారం అన్నట్టు నవ్వింది.

తండ్రిమాటా, తల్లిమాటా కొంచెం కొం… గ్రహించిన కిట్టిగాడు ఆ సాయంకాలం చాటుచాటుగా పాకలో బర్రెగొడ్ల ముందున్న నాలుగు పచ్చి పరకలు గుప్పిటతో తీసుకెళ్ళి రెండిళ్ళ మధ్యా వీథిలో పడేశాడు.

అవేం మండలేదు.

అమ్మ మాటా, నాన్న మాటా అబద్ధ మెందు కవ్వాలని అగ్గిపెట్టె తెచ్చి పరకల్ని కుప్పగా చేసి పుల్ల గీసి అంటించాడు.

ఊహూఁ అవి మండలేదు.

కిట్టిగాడి చెయ్యి మాత్రం నా డాదమరుపు, మంటగా ఘుభుక్కు మంది.

ఆ రాత్రి వాళ్ళమ్మ ఆకువేసి, పప్పేసి, నెయ్యేసి అన్నం వడ్డించగా హుషారుగా ముద్ద కలిపిన వాడల్లా — "ఉస్! అబ్బా!" అంటూ బొటనవేలు నోట్లో పెట్టుకున్నాడు.

"ఓరి నా బాబే! వేలి కేమయిం దమ్మా?" అని తల్లి అడిగే సరికి — "కాలిందమ్మా, అబ్బబ్బా, మంట" అని ఏడుపు ముఖం పెట్టాడు.

"నా బాబే, నా నాయనే, ఆ చెయ్యి కడిగేసుకో, తండ్రీ. ఉండు, నే తినిపిస్తానుండు" అని తల్లి అనే సరికి ముందున్న మంచినీళ్ళ గ్లాసులో చెయ్యి ముంచేసి అమ్మ నోటి కందించిన ముద్ద అందుకున్నాడు కిట్టూ.

"ఎలా కాల్చుకున్నావమ్మా?" అని తల్లి ప్రేమగా అడిగేసరికి, అసలు సంగతి చెప్పగూడ దనుకున్న వాడల్లా ఆ నిమిషాని కా విషయం మరిచిపోయి—"మరేమో . . . నువ్వేమో ... ఈ రెండిళ్ళ మధ్యా పచ్చ గడ్డేస్తే మండుద్దన్నావుగా?" అన్నాడు.

"అన్నాను."

"నేనేమో పచ్చగడ్డేశా నమ్మా."

"అయితే, అది మండే కాలించా?!" అడిగిం దామె ఆశ్చర్యపోతూ.

"ఉత్తిదమ్మా. అదేమో కాలక పోతే, ఎందు క్కాల్లేదని అగ్గిపుల్లేసి అంటించాను. అప్పుడు కాలిందమ్మా."

పిల్లాడి కార్యదీక్షకు పరవశించి పోయిన జగ్గమ్మ— "చూశావా? ఇప్పుడైనా తెలిసిందా, పెద్దల మాటంటే? మొత్తంమీద బూడిదై పోయిందా?" అనడిగింది.

"ఏమిటమ్మా?"

"గడ్డిరా?"

"గడ్డి అస లంటుకోనే లేదు. నా చెయ్యమ్మా కాలింది."

ఉలిక్కిపడి ప్రస్తుతంలోకి వచ్చిన జగ్గమ్మ — "నా బాబే, పిచ్చినాయనా, నీ కెంత పట్టుదలరా?" అంటూ వాపోయినట్టే వాపోయి, "మొత్తానికి గడుగ్గాయివే" అంటూ ప్రశంసించి ఎడమచేత్తో వాడి బుగ్గను పుణికి ముద్దెట్టుకుంది.

కిట్టిగాడు అయోమయంలో పడిపోయి మతిమరుపులో తల్లి పెట్టిన పొడి ముద్ద మింగేసి, గొంతుబడి, కొరబోయి గ్లాసులో ఉన్న ఎంగిలినీళ్ళు తాగేశాడు.

గాభరాపడిపోయిన జగ్గమ్మ వాడి మాడుమీద చరిచేసి, గాభరా తగ్గాక వాణ్ణి బుజ్జగించి మరో నాలుగు ముద్దలు తినిపించింది.

ఇంతలో జగ్గా వస్తే గుక్క తిప్పుకోకుండా జరిగిందంతా చెప్పేసి, చెప్పేశాక జగ్గాతోబాటు విరగబడి నవ్వేసింది.

ఇరువురూ ఏకబిగిని నవ్వేస్తుంటే భయమేసి ఏడ్చేశాడు కిట్టిగాడు.

"అరె, వీడెందు కిలా ఏడుస్తున్నాడు? అరరె, చెయ్యి మండుతూంది కాబోలు" అంటూ జగ్గా గభాల్న ఇంట్లో ఉన్న ఇంత నవనీతం తెచ్చి వేలికి రాసి—"మండితే మండింది లేవోయ్, పిచ్చి సన్నాసీ — ఇక ఉండదులే" అంటూ బుజ్జగిస్తూ భుజాన్నేసుకుని నిద్ర పుచ్చాడు కిట్టిగాణ్ణి.

ఆ మరునాడు బడికి బయలుదేరిన కిట్టిగాడికి వాళ్ళింటి మీద కాకొకటి "కావు, కావు" మనడం వినిపించింది. ఉండబట్టలేక దాని మీదికి బెడ్డ ఒకటి విసిరేశాడు కిట్టన్న. దాని దుంపదెగా! అది తుర్రుమని ఎగిరెళ్ళి లక్ష్మి వాళ్ళింటి మీద వాలింది.

అది చూసి కిట్టన్నకి అమ్మా, నాన్నా ఇద్దరూ అబద్ధాలాడా రనిపించింది.

ఇంతలో — "ఉండు, కిత్తన్నా, నే నొత్తన్నా" అంటూ బుడుంగున బయటి కొచ్చింది లక్ష్మి, వాకిట్లోనుంచి.

భయపడ్డ వాడిలా దౌడు తీశాడు కిట్టన్న.

ఏడుపు ముఖం పెట్టి వెనకాలే పడింది లక్ష్మి.

రచ్చబండకాడ ఆగాడు కిట్టన్న.

ఏడుస్తూ వచ్చిన లక్ష్మి ముక్కు తుడవబోయాడు చొక్కాతో.

"ఛా! నీకూ నాకూ జట్టు పచ్చి" అనేసింది కోపంగా.

చెడ్డీ జేబులోనుంచి వేరుశనక్కాయలు తీసి అందించాడు కిట్టన్న.

అంతలోనే అంతా మరిచిపోయి దోసిలి పట్టింది లక్ష్మి.

"పిలిస్తే పలిగెత్తావేం?" అనడిగింది ఏడు పాపుకుంటూ.

"నీకు తెల్దులే — చెపుతా నుండు" అంటూ ముక్కు తుడిచాడు, అక్కడికి వాడికి చాలా తెలిసినట్టు.

చాలా కాకపోయినా కొంతైనా తెలిసిన వాడై లక్ష్మికి బోధపరిచాడు. నాటి నుండీ బడినుండి వచ్చేటప్పుడు రచ్చ బండకాడ విడిపోయేటట్టు, బడికి వెళ్ళే టప్పుడు రచ్చబండకాడనుండి కలిసి పోయేటట్టూ నేర్పించాడు. పెద్దవాళ్ళ బెడద కొంత తగ్గించాడు.

కిట్టన్న అయిదో తరగతి పూర్తిచేసి పక్కపాలెం పెద్ద బళ్ళో చేరేసరికి బెడద మరికొంత తగ్గినట్టయింది.

ఇటు కిట్టన్నకీ, అటు లక్ష్మికీ రోజులు కొంచెం కష్టంగా గడిచినా, ఆదివారాలూ, సెలవు దినాలూ ఆసరాగా నిలిచి వారిని మరింత సన్నిహితులను చేసేవి.

రెండేళ్ళు ఇట్టే గడిచి అట్టే తిరిగి పోయాయి.

లక్ష్మిని పెద్దబళ్ళో చేర్పించాడు భద్రం.

ఆడపిల్లకు పెద్ద చదువు లేమిటని ఎద్దేవా చేయించబోయాడు జగ్గా.

"ఇదో పెద్ద చదువా! ఇంతటితో అయిందా? కూతురైనా, కొడుకైనా నా కదొక్కటే. డాక్టర్ని చేయిస్తా చూసుకోం"డని దబ్బాయించి మరీ చెప్పాడు భద్రం.

బడి పొరుగూర్లో కావడంతో కృష్ణ, లక్ష్మి—ఇద్దరి స్నేహం అవిఘ్నంగా కొనసాగింది. వారి కుటుంబాల మధ్య రగిలిపోతున్న విరోధం ఇద్దరూ గ్రహించక పోలేదు. పెద్దలు పెంచుకుంటున్న తగువులు వారికి తెలియకపోలేదు. పంచాయితీ ఎన్నికలు వచ్చినప్పుడు వాళ్ళ

తండ్రులిద్దరూ బహిరంగంగా తిట్టుకున్నది వారికి అర్థంకాకపోలేదు. అయినా, వీరిద్దరి స్నేహం చెడలేదు.

కృష్ణ వాళ్ళమ్మ నడిగాడు — "అసలెందుకమ్మా వాళ్ళకీ మనకీ విరోధం?" అని.

"అసలు జోలి నీ కెందుకురా, వడ్డీ సంగతి చూడరా వడ్డీ. మొన్ననగా మొన్న ఎన్నికల్లో మీ నాన్న నోడించాడా? మొన్నటిదాకా ఎందుకురా, నిన్నటి రాత్రి మన ధాన్యం కుప్పలు కాల్పించాడా? పౌరుషం లేదురా, పౌరుషం?" అన్నది తల్లి.

అంతకు ముందు రాత్రి భద్రం కుప్పలు ఎలా కాలాయో తెలిసిన కృష్ణ తల్లిని ప్రతిఘటించబోయి పరాభవింపబడ్డాడు.

"మా వంశంలో చెడబుట్టావురా, మా కడుపున చెడబుట్టావురా, ఛీ! మా కసలు కొడుకే లేదనుకుంటాంరా" అని తల్లి ఛీత్కరిస్తున్న సమయంలో జగ్గా వచ్చాడు. భార్య ఏకరువు పెట్టిన వంగతంతా విని కొడుకు పదో తరగతి చదువుతున్నాడే, పెద్దవాడయ్యాడే అన్నైనా ఆలోచించకుండా చాచి లెంపకాయ కొట్టాడు.

"చదువుకున్న వాడికంటే చాకలి మే"లని తిట్టాడు.

చిన్నబోయిన కృష్ణ కిమ్మనకుండా ఊరుకుండిపోయాడు.

నాటినుండీ తండ్రీ కొడుకులిద్దరూ ఎడమొఖం, పెడమొఖ మయ్యారు.

• • •

పరీక్షా ఫలితా లున్న దినపత్రికతో హుషారుగా ఇంటి కొచ్చాడు కృష్ణ. తండ్రి మెచ్చి మేక తోలు కప్పుతాడని గంపెడాశతో—"నాన్నా, నేను ఫస్టు క్లాసులో పాసయ్యా" నన్నాడు.

"అఘోరించావులే" అని పుల్ల విరిచినట్టనేశాడు జగ్గా.

జావగారిపోయాడు కృష్ణ.

"లాక్యం పిసరంత తెలిసేడవదు. అందులో పరీక్ష పెడితే మూడో తరగతైనా తెచ్చుకోలేవు. ఇదేదో ఘనకార్యం సాధించినట్టు చెబితే, సంబడ మనుకున్నావా, సంబడం?" అని హేళన చేశాడు.

తండ్రి తత్త్వం అంతేననీ, తాను నొచ్చుకున్నా ప్రయోజనం లేదనీ ఎరిగినవాడై — "మరి నే పై చదువుల కెళతాను" అన్నాడు నెమ్మదిగా కృష్ణ.

"ఎందుకోయ్, పై చదువు? అది చదివిన ప్రతి వాడికీ ఉద్యోగం చెయ్యాలనే ఉబలాటం. నీవుమాత్రం వెనకాడతావా? ఒకడి కింద ఉద్యోగం చెయ్యాల్సినంత ఖర్మ నీకేం పట్టలేదు. అయినా, ఊళ్ళట్టుకుని తిరుగుతా నంటే, నే పోయాక ఈ ఇంటి ఆలనా పాలనా చూసేవా డెవడు? మళ్ళేం గావాల? మాన్యాలేం గావాల? గొడ్డూ గోదా పట్టించుకునేవా డెవడు? కాబట్టి, అబ్బాయ్, ఇదుగో, ఖండితంగా చెబుతున్నాను — బాగా విను. పై చదువు కన్న మాట ముందు మరిచిపో. ఈ రోజునుంచీ ఇంటి పనులన్నీ అజమాయిషీ చెయ్. పాలేర్లున్నా రనగానే పనులన్నీ జరిగిపోవు. 'ఒరేయ్, ఆ బరిగొడ్డుని కడిగానా? దీనికి కుడితి పెట్టానా?'అని అడుగుతుండాల. సమయా సమయాల్లో నువ్వే సందిటతో ఇంత గడ్డి తీసుకెళ్ళి వాటి ముందు పడెయ్యాల. పొలం పనులంటావా, అయ్యా, తర్వాత నేర్చుకుందువుగాని. అన్నట్టు రాత్రి పంది కొక్కేదో గాదె కింద నానా గొడవా చేసింది. ఎన్నిసార్లు అదిలించినా కటకటా కొరుకుతూనే ఉండిపోయింది. రాత్రంతా నాకు దానితోనే సరిపోయింది. పో ... పోయి, ఆ గాదేదో జరిపించి ధాన్యం గతేమిటో కొంచెం చూడు. కన్నమేదైనా ఉంటే గట్టిగా పూడ్పించు. పూడ్చే ముందు గుడ్డ పొగేయించి మరీ పూడ్పించు. మళ్ళీ మళ్ళీ మనింటికి రాదు. ఎదరింటికి పోయిందా మరీ మంచిది. పో, పోయి పనూ్జనుకో" అంటూ ముగించాడు జగ్గా.

తండ్రి వాక్ప్రవాహాన్ని చూసి జడిసిపోయిన కృష్ణ ఇంకేం మాట్లాడలేక అక్కణ్ణుంచి లోపలికి పోయాడు.

చదువు మానేయక తప్పలేదు కృష్ణకి. ఏదో ఇంటి పనులని పేరేగాని తనకు తానుగా చెయ్యవలసిన పనులేమీ ఉండేవి గావు. లక్ష్మి తన దారిని తాను బడికి పోయేది. ఇంటిపట్టునుంటే తల్లి ఒక పక్కా, తండ్రొక పక్కా పనిగట్టుకొని భద్రం సంగతులే చెబుతూ తనని విషపూరితుణ్ణి చేయాలని గట్టి ప్రయత్నం చేసేవారు. ఈ విరోధానికి మూల కారణం తెలుసుకోవాలని కృష్ణ ప్రయత్నించాడు. ఇరుగు పొరుగుల్ని అడిగి చూశాడు. మాకు తెలియదంటే మాకు తెలియదన్నారు. కుమ్మరి వీథిలో ఓ పండు ముసలమ్మొంది, ఆమె వడిగితే చెబుతుందేమోనని సలహా ఇచ్చారు.

ముసలమ్మకు తా నెవరో చెప్పుకుని, ఆమె కేమైనా తెలిస్తే చెప్పమని కోరాడు కృష్ణ.

"అయితే, నువ్వు జగ్గన్నగా రబ్బాయివా,నాయనా?నువ్వడిగేసంగతులు ఈ నాటివా, ఆ నాటివా? కాస్తంత గుర్తుకు తెచ్చుకోనీయ్ మరి! ... ఆఁ! మీ బాబు కింకా మీసక ట్టొచ్చుండదు.

బలం

ఫోటో— కె. మధు (తెనాలి)

అప్పటికే నా తల ముగ్గుబుట్టయింది. మారాజా, చ చ్చేలోకా నున్నాడో గాని, మీ తాత అప్పటికి బతికే ఉన్నాడు. తంగుమని మోగించి చూసేవాడుగాని బేరమంటూ ఆడేవాడు గాదు ... అవును గదూ? ... వాళ్ళ బాబు సంగతి గదూ నువ్వడుగుతూంట. ఉండుండు ... గుర్తుకొస్తూంది ... గుర్తు రాకపోవడమేమిటి? ఆయన గారికి పెద్ద పేరుండె! మీసం మీద నిమ్మకాయ నిలిపేవాడని. మీ ఇంటిపేరు మీసాల వారు గాదనుకో. మీసాల లచ్చా[illegible]నే వాళ్ళు. అసలు సుబ్బరా[illegible]నా, ఈయనా[illegible] ఒక కంచంలో తిని, ఒక మంచంలో పడుకునే వాళ్ళు. సుబ్బరామయ్యంటే ఎవరు? ఎవరనుకున్నావ్? ... ఇప్పుడు నువ్వడిగావే, ... ఏది? ... మీ తాతల్నాడు అవతలింటాళ్ళెవరని? ... అతగా డన్న మాట ... ఇద్దరూ చెయ్యొత్తు మనుషుల్నాయనా. సరీ సమా[illegible]ంగా చూడ ముచ్చటగా ఉండే[illegible]. అయినా, అవన్నీ ఇప్పుడెం[illegible], అసలు సంగతి [illegible]స్తున్నా

ముండు. . . లచ్చుమయ్య పెళ్ళితో మొదలైంది వాళ్ళ తగువు. పెళ్ళి కెళ్ళటం ఇద్దరూ కలిసే వెళ్ళారు. మరి, కట్నంకాడే వచ్చిందో, కానుకల కాడే వచ్చిందో మొత్తానికేదో పేచీ వచ్చిందట. మీ ముత్తాత పీటల మీద నుంచి లేచి పోయాడంట — అప్పటికి వాళ్ళ బాబు ఉండేవారులే — అతగాడు లేచేశాడన్న మాట. అంతమాత్రానికి మాకూ, మాకూ వచ్చిన తగువేమి టంటావేమో ఆడపెళ్ళోళ్ళు లబోదిబో మన్నారట — అనరా మరి? కాళ్ళావేళ్ళా పడ్డారట. పడరా మరి? నసేమీ ఈ పెళ్ళి జరగడానికి వీల్లే వీల్లే దన్నాడట ముసలాడు — ఎవరు? లచ్చుమయ్య బాబన్న మాట. అప్పుడు కలగజేసుకుని చెప్పాడంట సుబ్బరామయ్య — మీకిదేం బాగా లేదు, మంచిపని గాదిది అన్నాడంట. మా వాడి వయ్యుండి మాదే తప్పంటావా? అయినా, పిల్ల కాకికి నీకేం తెలుసు ఉండేల్దెబ్బ అని ఇంకా ఏవో ధాం ధూం అన్నాడట ముసలాడు. . . అక్కడికీ తగువు లేకపోను. బాపనోళ్ళేమో, ముహూర్తం మించిపోతూ ఉందని ఒకటే గోల చేస్తూంటే, ఆడపెళ్ళివాళ్ళేమో దారీ తెన్నూ లేక గొల్లుమన్నారట. అదయ్యా, అప్పు డొచ్చిం దసలు గొడవ. సుబ్బరామయ్య అక్కల్లో ఆదుకుని మీరు ఊఁ అంటే ఆ మూడు ముళ్ళూ వేస్తానన్నాడంట. అనడమేమిటి? ఆ వెనక వేశాడనుకో. అయితె, ఆ మాట అన్నాడో లేదో, ధూత్తేరీ అనేసి మీ వాళ్ళంతా మనూ రొచ్చేశారు. నాలుగు రోజులు పోయాక చక్కని చుక్కని వెంటేసుకుని సుబ్బరామయ్యా వచ్చాడు. ఇదంతా నా కింత బాగా గుర్తు కొచ్చిం దంటే, నే నప్పటికి పెళ్ళీడు కెదిగాన్లే... అంతే. . . అంతే, నాయనా, తగువుకి కారణం. ఆ వెనకాల రెండు కుటుంబాల వాళ్ళూ మాటా మాటా పెంచుకున్నారు. రాయీ రప్పా విసురుకున్నారు. ఒకరి మీదొకరు చెయ్యి చేసుకున్నారు. కారాలూ మిరియాలూ నూరుకున్నారు. కత్తులూ గొడ్డళ్ళూ నూరుకున్నారు. ముసిల్దాన్నయ్యాక మీ ఊసు పట్టించుకో లేదు. ఆ వీధి కేసి రానూ లేదు. ఇప్పుడు మరి మీ రేం నూరుకుంటున్నారో నా కేం తెలుసు, నాయనా? అయినా, వినపడేనా? కనపడేనా?" అంటూ తన సొది కొంత కలిపి కథ చెప్పింది అవ్వ.

"అదన్న మాట, అసలు సంగతి... తప్పంతా ఇటు మాదే నన్న మాట. ఇటు సుబ్బరామయ్యగారు చేసిన తప్పే ముంది? సరే, వెళ్ళొస్తా నవ్వా" అని చెప్పేసి ఇంటి ముఖం పట్టాడు కృష్ణ.

పదో తరగతి కొచ్చేసరికి పైటలు వేసింది లక్ష్మి.

"ఎదిగినాడపిల్లవవమ్మా. ఇదివర కట్లా కాదు. మగపిల్లలతో కలివిడిగా తిరగ్గాడదు" అంటూ మరి కొన్ని సుద్దులు చెప్పింది వాళ్ళమ్మ.

'మగపిల్లల మాట దేవుడెరుగు. ఒక పక్కన కిట్టన్నని చూస్తుంటేనే ఏదో, ఏదోలా అవుతుంటే, ఇక మిగిలిన వాళ్ళ జోలికి నే నెక్కడ వెళ్ళగలను' అనుకొని తనలో తానే బోలెడు సిగ్గు పడిపోయింది లక్ష్మి. అంత సిగ్గయితే పడింది గానీ, ఆలోచన లెంతసేపూ ఎప్పుడు, ఎలాగ కృష్ణని కలవాలనే. ఇదివరకంటే బడికి వెళ్ళేటప్పుడో, బడినుంచి వచ్చేటప్పుడో ఎప్పుడో ఒకప్పుడు కలిసే వాడు కృష్ణ. ఇప్పు డా పప్పు లుడకవు. సవారీ బండి మీద పంపుతున్నాడు వాళ్ళ నాన్న బడికి. అందుచేత ఇద్దరూ సాంకేతిక విద్య నభ్యసించి, కనుసైగలతోనూ, చిరునవ్వు తోనూ ఒకరి క్షేమా లొకరరయుచూ, ఆరితేరి, వీలు చిక్కినప్పుడల్లా అట్నుం చొక చీటీ, ఇట్నుంచొక చీటీ విసురు కుంటూ రోజులు గడుపుతున్నారు.

* * *

"జానయ్యా, జగ్గా, ఏకు మేకు లాంటి కొడుకుని బెట్టుకుని మూలనున్న ముసలమ్మలా తయారు చేశావేమయ్యా?" అనడిగా డొక మిత్రుడు నడిబజార్లో.

"ఏమిటయ్యా నువ్వనేది?" అనేసరికి, "ఇంకా ఏమిటయ్యా అంటా వేమయ్యా, ఎంత విరోధమైతే మాత్రం ఎదురు బొదురిళ్ళే గదా? ఆ ఇంట్లో ఏం జరుగుతూందో కనీసం తెలుసుకోలేకపోతే ఎలాగయ్యా? అప్పుడు గదా, దెబ్బకు దెబ్బ తీయగలిగేది?" అన్నాడు మిత్రుడు.

"విషయం చెప్పవయ్యా, బాబూ!" అన్నాడు జగ్గా.

"విషయమేమీ చిన్నది కాదు. ఆడపిల్లని పై చదువులకి పంపిస్తున్నాడు భద్రం. ఆ వెనకాల డాక్టరీ చేయించి అన్న మాట నిలబెట్టుకుంటాడట. ఇక మనవాణ్ణి చదివించకపోతే తల గొట్టుకు చావద్దూ?" అనేశాడు మిత్రుడు.

తాను కొట్టేసుకునే దేమిటి? ఎదటివాడు కొట్టేసినట్టే గబగబా ఇల్లు చేరాడు జగ్గా, మాట మాత్రమైనా మిత్రుడితో చెప్పకుండా.

చేరాడు గాని, తాను అప్పటికప్పుడు చెయ్యవలసిం దేమిటో తోచక, కాలు గాలిన పిల్లిలా, ముంగిట వాకిట్లో ఇట్నుం చటూ, అట్నుం చటూ అదే పనిగా తిరుగాడుతూ ఆలోచన చేశాడు. కొడుకు తనకు తానై పై చదువుల కెళతానంటే, ఉకదంపు మాటలు నాలుగు దంచా డాయె! ఇప్పుడెలా వాడెదట నిలబడి, 'నాయనా, పద, ఆ పై చదువు లేవో వెలిగించు' అని తనకు తానై అడగ్గలడు?

"ఒసేవ్! ఓ మా రిలా రా" అని కేకేశాడు.

విన్న విషయం చెప్పి, "మరి, మనం ఒకలా అనుకుంటే ఇంకోలా అయింది. నువ్వు కొంచెం వాడికి చెప్పి చూడు" అన్నాడు.

"సర్లెండి, మంచి సమయం చూసి వాణ్ణెలాగో ఒకలా ఒప్పిస్తా గదా, మీ రేం బెంగ పడకండి" అన్నది జగ్గమ్మ.

"బాబూ, వడ్డించామురా" అంటూ పిలిచింది జగ్గమ్మ.

ఉలికిపడి చీటీ జేబులో పెట్టుకున్నాడు కృష్ణ.

ఆ చీటీలో ఏముందంటే—

"కృష్ణా, నేను పాసయ్యా ననే సంగతి నా కంటే ముందు నీకే తెలుసు ననుకో. ఇప్పుడేమో మా నాన్న నన్ను కాలేజీకి పంపుతా నంటున్నాడు. అటుపైన ఎమ్. బి. అంటున్నాడు. ఇదంతా చూస్తూంటే నా ప్రాణం బేజారెక్కి పోతూంది. మా నాన్న తలపెట్టినట్టు జరిగితే 'ఎమ్.' కి 'బి.'కి మధ్య దూరం ఎంతుందో నీకూ నాకూ అంత దూరం అయిపోతుంది గదా? మరి నన్నేం చేయమంటావు?

ఇట్లు...
నీ...
—లక్ష్మి."

భోజనానికి కూర్చున్నాడు కృష్ణ.

"అదేమిటమ్మా, నాన్నకు వడ్డించ లేదేం?" అనడిగాడు.

"ఏమిటో, నాయనా, ఆయనకు మతిలో మతి లేదు, పాపం! ఆ నా డేదో అనేశాడంటే అనేశాడు. ఈనాడు నీవు కోపం పడిపోతావని బెంగపడి పోతున్నాడు. మధ్యలో నా కొచ్చింది చావు" అని ముగించింది జగ్గమ్మ.

"అమ్మా, మధ్య పెట్టి మాట్లాడటం నీకూ, నాన్నకీ వెన్నతో పెట్టిన విద్య. మరి మీ కడుపున నే నెలా చెడ బుట్టానో నాకే తెలియక ఏడుస్తున్నాను. అసలు సంగతేమిటో సూటిగా చెప్పు" అన్నాడు కృష్ణ.

"అదేం వింత గాదు, విడ్డూరమూ గాదు. కాకపోతే మీ నాన్న కానాటికి అంతే తోచింది. ఇంటి పట్టునుండే మనస్తత్త్వం, ప్రెసిడెంటు గిరీ ఓ పెద్ద హోదా అని బిరి గీసుక్కూర్చున్నాడు మీ నాన్న. ఇంకా పెద్ద హోదాలున్నా వాటిమీద మరులు గొనలేదు. తాను గాకపోయినా నీ వైనా అలాంటి పెద్ద హోదాను అందుకోవాలని ఈ నాటికి మీ నాన్నకి ఆశ కలిగిందట. ఆశపడినంత మాత్రాన సరిపోతుందా? నీవు పుట్టిన నక్షత్రానికి ఏదో పాదంలో ఓ గ్రహం, మరో పాదంలో ఇంకో గ్రహం కలిసొస్తే గాని నీ కా దశ అబ్బదట. ఒక వేళ అట్టా కలిసొచ్చినాటికి నీవు గాని పెద్ద చదువులు చదివి ఉంటే దెబ్బతో మంత్రివో, ముఖ్యమంత్రివో అయిపోతావట. అందుకని నిన్నడగలేక నన్నడగ మన్నాడు మీ నాన్న. ఎంతయినా నీ మేలు కోరే వాడే గాని, నీ కీడు కోరేవాడు కాదు గదరా? మరేమంటావు? పై చదువుల కెళతావా?" అనడిగింది జగ్గమ్మ.

ఎవరు తిన్నారో ఎవరు తిన్నలేదో తెలియదు గాని మొత్తానికి గారెల బుట్టలో పడ్డట్టయింది కృష్ణ పని.

"నువ్వంతగా చెబితే, నే కాదంటానా, అమ్మా!" అనేశాడు టక్కున.

ఆ రీతిగా ఎవరి కోర్కెలు వారికి నెరవేరినా, లక్ష్మి విజయవాడలో చేరితే, కృష్ణ గుంటూరులో చేరవలసి వచ్చింది.

కృష్ణ ఎన్ని మడతపేచీలు వేసినా, లక్ష్మి చేరిన చోట మాత్రం సీటు చేర కూడదని మొండికేశాడు జగ్గా.

కొంతలో కొంత మేలులే. ఇప్పటి కింతవరకు చాల్లే అని సరిపెట్టుకున్నాడు కృష్ణ.

* * *

హాస్టల్లో ఒకో గది ఇద్దరికి కేటాయించడం వల్ల కృష్ణ, నీలకంఠం ఓ గదిలో చేరారు. ఊరూ పేరూ ఒకర్నొకరడిగి తెలుసుకొని, ఆ కబురూ ఈ కబురూ చెప్పుకొంటూ, కలిసి సినిమాల కెళుతూ ఆరునెలలు గడిపేసి, అత్యంత సన్నిహితులయ్యాక అంతరంగిక విషయాల్లో కొచ్చారు.

ఓ రోజు కృష్ణ నీలకంఠాన్ని కూర్చోపెట్టి, సావధానచిత్తుడవై ఆలకించమని కోరి, ఈ ఆరు నెలలబట్టీ ఆదివారాల్లో తాను విజయవాడ కెందుకెళుతున్నదీ, రోజు కో ఉత్తరం తన కెక్కడనుండి వస్తున్నదీ, రోజు కో ఉత్తరం తా నెవరికి వ్రాస్తున్నదీ క్లుప్తంగా చెప్పాడు.

"ఇలాంటి విషయమేదో అయిఉంటుం దని నే నెప్పుడో పసి గట్టా ననుకో, అయితే,నీ అంతట నీవే ఎప్పుడో ఒకప్పుడు బయట పడక పోతావా? అంతవరకూ నా కొచ్చిన తొందరేమిటని ఊరుకున్నాను. అదృష్టవంతుడివోయ్! ప్రేమించడమంటే మన గడ్డమీద అదో యోగం; సాహసకృత్యం; గొప్ప అనుభవం. సరేగాని, మున్ముందు నీ వేం జరిపించ బోతున్నావో సెలవియ్యి" మన్నాడు నీలకంఠం.

"ముందేం జరిపించాలో, ఎలాగో

తెలియకనే గదా కథంతా నీ ముందు పెడదా మనుకున్నది. ఇప్పుడైనా కాస్త ఓపిగ్గా విను. అడ్డ ప్రశ్న లెయ్యకు'' అని తిరిగి కథలోకి దిగాడు కృష్ణ.

లక్ష్మి ఎవరైంది, ఏ ఇంటికి చెందింది, తానెవరైంది, ఏ ఇంటికి చెందింది, ఆ ఇళ్ళ ఉనికీ, ఔన్నత్యం ఏ విధమైంది మొదలైన వివరాలతో ప్రారంభించి, ఆ రెండిళ్ళ మధ్య గల విరోధాన్నీ, దాని పుట్టు పూర్వోత్తరాలనూ వివరించి, ''ఇదయ్యా నీలం, ప్రస్తుత పరిస్థితి. మా వివాహానికి నాంది ప్రస్తావన ఎట్నుంచి జరగాలన్నా పెద్ద చిక్కే. చిక్కనే ఏమిటి? బెడిసి కొట్టినా కొట్టచ్చు కాబట్టి నీ సలహా ఏమిటి?'' అనడిగాడు కృష్ణ.

''ఇంత గ్రంథం చెప్పి, తపీమని సలహా అడిగితే నే నేం చెప్పగలను? ఇప్పుడు నీ వన్న మాటల్లో రెండు నాటకానికి సంబంధించిన మాట లన్నావు. అవి విన్నాను గనక నా కిప్పటికి తోచిందేమిటంటే మీ పెళ్ళి డ్రమెటిక్‌గా జరగాలిసిందే గాని, సాఫీగా జరుగుతుందనే నమ్మకం లేదోయ్'' అన్నాడు నీలకంఠం.

''ఇంతా చెప్పింది నన్ను గేలి చేయటాని కటోయ్, నీలం? కాస్త తీవ్రంగా ఆలోచించ మనోయ్ నా ఏడుపు'' అన్నాడు కృష్ణ.

''అయితే, డ్రమెటిక్‌గా అన్నానని నీ క్కోపం వచ్చిందన్న మాట! సినిమాటిక్‌గా అని ఎందు కనుకోవు నువ్వు?'' అని ఎదురు ప్రశ్న వేశాడు నీలకంఠం.

''అదుగో, మళ్ళీ అదే మాట. ఇంతకీ లక్ష్మిని లేపుకు పొమ్మ నన్న మాట నీ బోడి సలహా. వర్లే, నీ కలాగే ఉంటుందిలే. గడ్డం కాలి ఒక డేడుస్తుంటే, చుట్ట అంటించుకుంటాను, కొంచెం నిప్పు ఇయ్యమనే మనస్తత్వం నీ కుందనుకో లేదు'' అని నిష్ఠూరమాడాడు కృష్ణ.

''అంత తొందరపడి నన్నపార్థం చేసుకోకు, కృష్ణా!. . . నే చెప్పేది కొంచెం అర్థం చేసుకో. నాటకాలంటావా? నేడు మన కందుబాట్లో లేవనుకో. సినిమా అంటావా?. . . ఏడాదికి నూరు దాకా మన తెలుగు వాళ్ళే అందిస్తున్నారాయె. అవిగాక హిందీ వెన్ని? దక్షిణాది భాషాచిత్రాలు బాగా డబ్బు చేసుకున్నవి తెలుగులోకి డబ్బైన వెన్ని? ఇంగ్లీషు పిక్చర్స్ మా చెత్తబాకు. ఎందుకంటే, అవి మన సంస్కృతీ సంప్రదాయాలకు ప్రతిబింబాలు కావు. ఇన్ని సినిమాలు, అందులో కొన్నింటిని రెండేసి మూడేసి మార్లుకూడా చూస్తున్నామా? అయినప్పుడు, వాటి నుండి మనం సంపాదించిన నాలెడ్జి మనం నిజజీవితంలో క్షణంతైనా ఉపయోగించుకోకపోతే, ఇంత డబ్బూ వాటికి తగలెట్టి ప్రయోజనమేమిటి?... అసలు విషయాని కొస్తున్నాను, జాగ్రత్తగా విను. ఎన్ని సినిమాల్లో రెండిళ్ళ మధ్య విరోధాలున్నట్టు చూపెట్టలేదు? అందులో, కథకుడు ఒకింట్లో నుండి హీరోని, మరో ఇంట్లో నుండి హీరోయిన్నీ ఎన్నుకున్న సినిమా లెన్ని లేవు? అయితే, ఉస్సురనో, ఉరేసుకునో హీరోగానీ, హీరోయిన్ గానీ లేక, ఇద్దరూ గానీ చచ్చిన 'లైలా మజ్నూ' లాంటి విషాదాంతమైన కథలు మన అకౌంట్లోనుంచి తీసిపారేయ్! అవి మనసులో పెట్టుకోకు. మనసు చెడు దోవలు పట్టుతుంది. ఇక పోతే మిగిలిన వాటిని నిత్యం మననం చేసుకోవాలి. ఉదాహరణకి—మొన్న మనం చూసిన సినిమా తీసుకో. అందులో నాయకురాలి తండ్రి కారు ప్రమాదానికి గురైనప్పుడు నాయకుడు అతణ్ణి వెంటనే ఆసుపత్రిలో చేర్పించి ఎంతైనా శ్రద్ధ తీసుకుని కంటికి రెప్పలా కాపాడలేదా? . . . అతగాడు కళ్ళు తెరిచి నాయకుని మంచితనాన్ని గ్రహించి, వైరి పుత్రుడనే సంగతి విస్మరించి, నీవే నాకు తగిన అల్లుడి వంటూ కథను సుఖాంతం చేయలేదా? కనక, అలా సుఖాంతమైన కథలన్నీ గుర్తు తెచ్చుకో. వాటిలో కథ మలుపు తిరిగిన సంఘటన ల్లాంటివి నీ జీవితంలో ఏ ఒక్కటైనా అదృష్టం కొద్దీ జరిగితే, ఆ అవకాశాన్ని సద్వినియోగ పరుచుకో'' అంటూ తన సుదీర్ఘమైన సలహా చెప్పాడు నీలకంఠం.

''సరేలే, నీ వెంత చెప్పినా నా కథంతా ఎగతాళిగానే ఉందిలే'' అని కృష్ణ నీరసపడిపోతే, ''ఇప్పటికేదో తోచింది చెప్పానులే. ముందు ఏదైనా తోస్తే తప్పకుండా చెబుతానులే'' అంటూ ధైర్యం చెప్పాడు నీలకంఠం.

* * *

ఒక ఆదివారం పూట అనుకోకుండా విజయవాడ వచ్చిన భద్రం కూతుర్ని పలకరించి పోదామని సరిగ్గా విజిటర్స్ టైమ్‌లోనే హాస్టలు కెళ్ళాడు. లాన్సులో కూర్చుని తలో పచ్చి పరకా కొరుకుతూ తీరుబాటుగా కబుర్లాడు కొంటున్న లక్ష్మి, కృష్ణ—ఇద్దరూ భద్రాన్ని చూసి ఎక్కడివా ళ్ళక్కడ బిగిసిపోయారు. భద్రానికి భద్రమూ నిలువున్నపళంగా రాతి విగ్రహంగా మారిపోయాడు.

ఇలాంటి సందర్భాల్లో తెగువ, తెలివితేటలు ఆడవాళ్ళే ప్రదర్శిస్తారని జన సామాన్యభిప్రాయం. అదెంతవరకూ నిజం అనే ప్రసక్తి ఇక్కడ అనవసరం గాని, మొత్తానికి లక్ష్మి ముందుగా తేరుకుని, ''అదేమిటి, నాన్నా, అలా బిత్తర పోతున్నావు? ఇతగా డెవరను కున్నావు? మన ఎదురింటి కృష్ణ. అలా రోడ్డంట పోతుంటే నేనే పిలిచాను. పదిహేను రోజులాయిరి మీ దగ్గిర నుండి కబురూ లేకపోయె, కాకరకాయా లేకపోయె; ఉత్తరమూ లేకపోయె, పత్రమూ లేకపోయె. నాన్నేమై పోయాడో, అమ్మెలా గుందో? అని నేను హైరాన పడిపోతున్న సమయంలో రోడ్డంట పోతున్న ఇతగాడు ఆపద్బాంధవుడులా కనిపిస్తే, మీ యోగక్షేమా లడిగి తెలుసుకో వచ్చని నేనే పిలిచాను. అత డిలా వచ్చాడో లేదో నీ విలా ఉన్నట్టుండి ఊడి పడ్డావు. సరేలే, కృష్ణా, విన్నందుకేలే పిలిచింది. ఇక నువ్వెళ్ళ వచ్చు, మరోలా అనుకోబాకు'' అంటూ తండ్రితో ప్రారంభించిన సంభాషణ కృష్ణ నుద్దేశిస్తూ ముగించింది. అబద్ధపు పెళ్ళికి పిర వాద్యం లేకుంటే ఎలాగనుకున్న కృష్ణ ''ఇంత మాత్రనికి అనుకోవలసిం దేముందిలే, లక్ష్మి. మరి నే వెళ్ళొస్తా, ఉంటానండి, భద్రంగారూ'' అంటూ దొరికిందే సందని జారుకున్నాడు.

పీడ విరగడయిందే చాలనుకుని కృష్ణ అటు కనుమరుగవ్వగానే ''నీవు చెప్పిందంతా నమ్మమంటావా, అమ్మా?'' అని అడిగాడు భద్రం.

''అంతా అంటావేమిటి, నాన్నా, నేను జెప్పిందే కొంచెమైతే? . . . ఇంతకీ అమ్మెలాగుంది? అరిసెలు పంపించ లేదా? ఊరగాయ పంపించడం ఎలాగూ మరువదులే'' అంటూ మాట మార్చాలని ప్రయత్నం చేసింది లక్ష్మి.

''ఆ మాటకి తరవాత వద్దాం గాని, ఎన్నాళ్ళ నుంచమ్మా ఈ వ్యవహారం?'' అంటూ కొంచెం గద్దించినట్టే అడిగాడు భద్రం.

మరి బుకాయిస్తే ప్రయోజనం ఉండదని తెలిసిన లక్ష్మి ''అదేమిటి, నాన్నా, కన్నకూతుర్ని నా మాటే నమ్మక వ్యవహారం గివహారం అంటావు? మీ మీద బెంగకొద్దీ అతగాడు వెంటబడితే ఇలా జరుగుతుందని ఎరక్కపోయిపిలిచాను. కనీసం నీ వస్తున్నట్టు ఓ టెలిగ్రామ్ బయలుదేరే ముందే పారేస్తే అది ఏ పొద్దుట పది గంటలకో నాకు అందే ఉండేది. సాయంత్రం నాలుగు గంటలప్పుడు అతగాణ్ణి నే పిలవవలసిన అవసరమూ లేకపోవును, ఇంత కంత రాద్ధాంతమూ జరక్కపోను'' అంటూ బుంగమూతి పెట్టింది.

''సరేనమ్మా, సరే. పోనీ, నీ మాటే ఖాయమనుకుందాం. అయినా, పెద్దవాణ్ణి, ఏదో కళ్ళారా చూశాను గనక, ఏదో అన్నానే అనుకో. అంతలోనే నీ వింత ఇదైపోవాలా? అయినా, ఆడపిల్లవని ఇన్నాళ్ళూ ముఖాముఖి నీతో కొన్ని విషయాలు నేను చెప్పలేదు. ఏదో మీ అమ్మే చెప్పి సరిదిద్దుకుంటుందిలే అని ఊరుకున్నాను. మరి అదెంతవరకూ చెప్పిందో, ఏమో నీకే తెలిసి ఉండాలి. సరే, ఏదో సందర్భమొచ్చింది గనక ఇప్పుడు చెబుతున్నాను. ఆ జగ్గూ ఉన్నాడు చూశావా? వాడికీ నాకూ చుక్కెదురు. మా ఇద్దరి మధ్యా వ్యవహారం అగ్గిమీద గుగ్గిలం లాంటిది. ఉన్న నిజం చెప్పాలంటే, ప్రతి వ్యవహారంలోనూ వాడిదే పైచేయి. నే నొకటంటిస్తే వాడు రెండంటిస్తే బాపతు. నీవు మరోలా అనుకోబాకు. నీ వాడ పిల్లవై పుట్టేసరికే [illegible] చచ్చాను. కనీసం నీకు పేరెట్టడానికైనా నేను సరదా పడలేదు. మీ అమ్మే నీకీ పేరెట్టింది. పోనీ గదా, ఎందుకు పెట్టిందో పెట్టింది. ఆ ఝాన్సీ లక్ష్మిలా తయారవుతుందేమో చూద్దాం అనుకున్నాను. నీలో ఆపాటిపాటి లక్షణాలు కనబడుంటే నీకు చిన్నప్పుడే కుస్తీ పట్లు నేర్పించి ఉండేవాణ్ణి. ఆవెనక కర్రసామూ, కర్రసామూ, గుర్రపు స్వారీకూడా నేర్పించి ఉండేవాణ్ణి. నువ్వేమో పదహారణాలా ఆడపిల్లలా పెరిగావు. వెనకటి రోజులు కావు గనక, పోనీ, ఇలాగైనా నిన్ను డాక్టర్ని చేయించి శభాసనిపించుకుందామని నా తాపత్రయం. కాబట్టి కొంచెం శ్రద్ధగా చదువుకో, తల్లీ, ఇదిగో, నీ వడిగినవి ఆ సంచిలో ఉన్నాయి, చూడు'' అంటూ సంచీ అందించాడు భద్రం.

విజయవాడనుండి తిరిగి వచ్చిన కృష్ణ జరిగింది నీలకంఠంతో చెప్పి, ''ఇంకేముంది, కొంప లంటుకు పోయాయోయ్'' అంటూ బాధపడసాగాడు.

''అదుగో, అక్కడే ఉంది నీ తొందరపాటు. నీవు చెప్పిందాన్ని బట్టి, ఇప్పుడు కొంప లంటించ వలసిన వాడు భద్రంగారు గదా?. . . ఎవ్వడూ తన వేలుతో తన కన్ను పొడుచుకోడు. ఇది ఆడపిల్ల వ్యవహారమోయ్. భద్రంగారు ఆడపిల్ల తండ్రోయ్. కనక నువ్వేమీ భయపడకోయ్'' అన్నాడు నీలకంఠం.

మంగళవారం ఉత్తరం వచ్చింది.

''మన కొచ్చిన ఫర్వా ఏమీ లేదు. నువ్వెళ్ళిపోయిన తరవాత మా నాన్నతో జరిగిన సంభాషణ ఇదీ. ఎటొచ్చీ మీ కుటుంబాన్ని కొంచెం ఆడిపోసుకున్నాడనుకో. కానీ, మొత్తానికి నా మాటే ఖాయమని ఒప్పేసుకున్నాడు'' అన్న దాని సారాంశం తెలుసుకొని కొంత కుదుట పడ్డాడు కృష్ణ. అయితే, శనివారం అందిన ఉత్తరం వ్యవహారం కొంచెం తలక్రిందులు కాబోతున్నట్టు సూచించింది.

''ఇదిగో, కృష్ణా, నా దగ్గర నా మాటే మాట్లాడిన మా నాన్న అమ్మ

దగ్గర వేరేగా మాట్లాడినట్టుంది. ఎందుకంటే, అమ్మ వ్రాసింది గదా— 'అమ్మాయ్, లక్ష్మీ, ఈడొచ్చిన పిల్లవు. ఆడపిల్లకు ఏ వయసు కా ముచ్చట జరిపించాలని పెద్దలంటారు. ఈ మాటే వెనకొక మారు మీ నాన్నతో అంటే నామాట పెడచెవిని పెట్టారు. మరిప్పుడేం గాలి తిరిగిందో ఏమో, నీ కోసం సంబంధాలు వెతికిస్తున్నాడు. ఇది నీ అదృష్టమనుకో. ఎందుకంటే, ఒకవేళ నీవు ముదిరిపోయి మోడులా మిగిలితే అటు జీవితాంతం నీకూ బాధాకరమే, ఇటు మాకూ చచ్చే ... మనస్తాపమే. చేతులు కాలాక ఎవ్వరూ ఆకులు పట్టుకోరు.' ఇదీ ఆమె ధోరణి. అమ్మ వ్రాసిన ఆఖరి మాటలే తీసుకో. ఇప్పుడు మన చేతులు కాలేలాగున్నాయి. కనక మన మే విధమైన ముందు జాగ్రత్తలు తీసుకోవాలో ఆలోచించు. రేపాదివారం ఒకసారి రా. నేనూ ఆలోచిస్తుంటాను'' అని దాని సారాంశం.

''ఇంకేముంది, కొంపలు మునిగి పొయ్యాయోయ్!'' అన్నాడు కృష్ణ నీలకంఠంతో.

''మొన్నేమో అంటుకున్నాయన్నావు. ఇప్పుడేమో మునిగిపోయాయంటావు. ఇందులో ఏ మాట నమ్మమంటావు? ప్రతి చిన్న విషయానికి అంతగా గాభరా పనికిరాదోయ్, కృష్ణా. కొంచెం తమాయించుకుని అసలు సంగతేమిటో కొంచెం చెప్పు'' అన్నాడు నీలకంఠం.

''నీ కంతా ఎగతాళిగానే ఉంటుందిలే, నీలం'' అంటూ లక్ష్మి ఉత్తరం చదివి వినిపించి, ''ఇప్పుడు చెప్పవయ్యా. నువ్వే చెప్పు. అంటుకుపోయాయంటావా, లేదంటావా? మునిగి పోయాయంటావా, లేదంటావా?'' అంటూ కసిగా ప్రశ్నించాడు కృష్ణ.

''నువ్వెంత చెప్పినా, కృష్ణా, నే నొప్పేదేమిటంటే లేదనే. కాకపోతే ఏదో ఒక మూల అగ్గి రాజుకుందంటే కొంత వరకూ ఒప్పుకుంటాను. గోదావరి గట్టుమీద ఇల్లు గనక గోదావరి పొంగుతుం దేమోనంటే కొంత వరకూ ఒప్పుకుంటాను. అగ్గిమీద ఇన్ని నీళ్ళు పోస్తే పోయేదానికి, లేక గట్టుమీద ఇల్లు గనక పీక్కు పోతే పోయేదానికి ఇంతగా గడబిడ చేస్తే ఎవ రొప్పుకుంటాడోయ్'' అని నవ్వేశాడు నీలకంఠం.

''నిన్ను సలహా అడగడమే నాది బుద్ధి పొరపాటు. కోతిబుద్ధి రకాయు, కోతి మెదడు, కోతి మొహం నువ్వూనూ'' అంటూ కోపగించుకున్నాడు కృష్ణ.

''నీవు కృష్ణమడివై ఉండి, రామావతారంలో నీ కంతగా సాయపడ్డ కోతి జాతినే నీ వంత తక్కువగా అంచనా వేసి మాట్లాడ్డం ఏమీ బాగా లేదు. ఆ జాతే పరిణామం చెంది నేడు మానవులయ్యారని పెద్ద పెద్దవాళ్ళే ఈ నాడు సగం సగం ఒప్పేసుకున్నారు. కాబట్టి నీవు 'కోతి' అన్నంత మాత్రాన నేను చిన్నతనం పడిపోవలసిన పని లేదు. పైగా ఆ హనుమంతుళ్ళా చేతిలో ఉన్న సాయం చెయ్యవలసిందే ననుకో. అయితే, ఆ లక్ష్మిని నీవు పెళ్ళాడనూ లేదు, ఆమె లంకకూ పోలేదు. గభాల్న నేను తల దూర్చి ఇప్పటి కిప్పుడు నేనేదైనా చెయ్యా లంటే అవకాశమేమీ లేదాయె. సరే, రేపేగదా ఆదివారం? రేపెలాగూ నీవు లక్ష్మిని కలవడాని కెళతావు గదా. ఆమె కూడా చాలా ఆలోచించే ఉంటుం దీపాటికి. మీ రిద్దరూ కూడబలుక్కున్న తరవాతొచ్చి ఏ మాలోచించారో చెప్పు. అప్పుడాలోచిస్తాను. నా కేమైనా తోస్తే తోచింది చెబుతాను. బాధపడకు'' అంటూ ఓదార్చాడు నీలకంఠం.

ఆదివారం రాత్రి కృష్ణ — ''ఎలాగూ వచ్చే నెలలో వేసవి సెలవులకి ఇంటికి కెళుతున్నాం గదా, ఇటు నేను మా అమ్మతోనూ, అటు లక్ష్మి వాళ్ళమ్మ తోనూ మా కోర్కె వెల్లడించ దలుచుకున్నాం. సరేనంటారా సరే. కాదంటారా, మంకుపట్టు పట్టేయ్య దలుచుకున్నాం'' అని చెప్పాడు.

''భళిరా, భళీ! ఇదిరా బ్రహ్మాండమైన కొత్తైడియా'' అంటూ పకపకా నవ్వాడు నీలకంఠం.

''ఒరేయ్, నీలం!'' అంటూ కస్సుర జేశాడు కృష్ణ.

''నీ కంతగా కోపమొస్తే, కాకపోతే కెంపంటావు లేకపోతే పచ్చంటావు. అంటే అన్నావులే. దానికేంగాని, మీ రనుకున్నట్టుగాని చేశారా నిజంగావే కొంప లంటుకుంటాయి. ఆ వెనకాల మునిగిపోయి చల్లారిపోతే మాత్రం మీకు మిగిలేదేమిటి? ఒకరికి సున్న, ఇంకొకరికి హళ్ళి. బాగా గ్రహించు. అదేం మంచి పద్ధతి కాదు'' అన్నాడు నీలకంఠం.

''ఇన్నాళ్ళ నుంచీ మొత్తుకుంటుంటే నువ్విచ్చిన సలహా లేకపోయె. పోనీ, ఇలా చెయ్యదలుచుకున్నామంటే అదీ కాదంటావాయె. అసలు విషయాన్ని నీవు గట్టిగా పట్టించుకున్న దెప్పుడులే? పోనీ, ఇప్పుడైనా ఏదైనా చెప్పు'' అనడిగాడు కృష్ణ.

''చెప్పానుగా—ముం దిది పాటించు'' అన్నాడు నీలకంఠం.

• • • •

సెలవులకి ఇళ్ళు చేరి నాలుగు రోజులైంది.

ఆ రోజు తెల్లవారేసరికి భద్రం ఇంట్లో చాలా సందడిగా ఉంది. సంగతేమై ఉంటుంది చెప్మా అని అటూ ఇటూ తారట్లాడిన కృష్ణకి పాత పద్ధతిలో చీటీ అందింది.

''ఈ వేళ తెల్లవారే వరకూ నాకు విషయమే తెలియనివ్వలేదు. పెళ్ళి చూపుల కొస్తున్నారట! రానియ్. ఆ వెధవవెడో వా ణ్ణాట పట్టించక పోతానా? ఏదీ, నీ ముఖ మొకసారి పైకెత్తు అంటే మెల్లకన్ను పెడతాను. నీ పేరేమిటి అనడిగితే బొంగురు గొంతుతో చెపుతాను. అప్పటికే హడలిపోవా అసలు. ఇంకా సాధించాలని పాటగాని పాడమన్నాడా, లేచి పరుగెత్తా లనుకో. అదంతా నేను చూసుకుంటాను. కనక నీవేం భయపడవద్దు. ఇంతలో ఇంత ముందుకు వస్తుందనే అనుమానం నాకు కలగబట్టే ఇంటి కెళ్ళగానే మన ప్రయత్నం మనం చేద్దాం అన్నాను. ముందేమో సరే నన్నావు. మళ్ళీ ఎందుకో వద్దన్నావు. ఇప్పుడు చూశావా? సరే, ఈ వేళ కీ తతంగం ముగియనీయి. ముందేమిటి చెయ్యాలో ఆలోచించు'' అని ఉం దా చీటీలో.

గుండెలు దడదడ లాడాయి కృష్ణకి. చెయ్యగలిగిందేమీ లేక రాబోయే పెళ్ళి కొడుకు మీద పళ్ళు నూరుకుంటూ, లక్ష్మి వాణ్ణి పెట్టబోయే తిప్పలు ఊహించుకుంటూ, మధ్య మధ్యలో నవ్వుకుంటూ వాకిట్లో ... వాలుకుర్చీ వేసుకుని కూర్చున్నాడు కృష్ణ.

భద్రం ఇంటిముం దాగిన బండిలో నుండి పెళ్ళివారు దిగారు. టింగురంగా మంటూ టిగి టీవిగా పెళ్ళికొడుకులా నిలబడ్డాడు నీలకంఠం! మరో పెళ్ళీడు వాడెవడూ ఆ బండిలో నుండి దిగలేదు.

బుర్ర దిమ్మెక్కి పోయింది కృష్ణకి. కొంచెం ఆలోచించేసరికి కొండంత ధైర్య మొచ్చింది కృష్ణకి.

తన నీలం. మరింకేం ఫర్వాలేదు. వాడికి ఈ అమ్మాయి తన లక్ష్మి అని తెలిసి ఉండదు — అనుకొంటూనే గభాల్న కుర్చీలోనుండి లేచి పరుగెత్తి వీధిలో కెళ్ళి వాటేసుకున్నాడు మిత్రుణ్ణి ''ఒరే, నీలం'' అంటూ పలకరిస్తూ.

''ఒరే, కృష్ణా, నువ్వటరా! ఉండుండు, అలా పక్క కెళదాం రా'' అని ఒకింత పక్కకెళ్ళి గబగబా చెప్పాడు: 'కొత్తూరు' అనగానే కొంపదీసి మీ ఊరు కాదుగదా అనుకున్నాను. వాటి దుంపదెగా కొత్తూర్లు ఎన్నున్నాయో! అదే ఇదెందు కవుతుందిలే అనుకున్నాను. అయాం వెరీ సారీ రా! ని న్నిక్కడ చూడగానే ఆ రెండో ఇల్లెవరిదో బోధపడింది. ఇప్పుడు నా కర్తవ్య మేమిటబ్బా?''

''నీ కాపాటి తెలియ దేమిటా? ఎదటివాళ్ళని ఆట పట్టించే బుద్ధి ఉగ్గుపాలతో నేర్చుకున్న వాడివని ఒప్పుకుంటావే. మీ వాళ్ళని వెనక్కి మళ్ళించు'' అని తేలిగ్గా చెప్పేశాడు కృష్ణ.

''నువ్వన్నంత తేలిక గాదు, కృష్ణా, సమస్య. మా నాన్న అసలే చండశాసనుడు. వీధిలో నిలబడి నే నంత మాటా అంటే నానా రభసా చేస్తాడు. సరేలే, నేనేదో ఆలోచిస్తాగా'' అన్నాడు నీలకంఠం.

ఇంతలో ''ఒరేయ్, కృష్ణ!'' అంటూ గావుకేక వినపడింది.

వీధి గుమ్మంలో నిలబడి పొగలు సెగలు కక్కుతున్నాడు జగ్గూ.

''మా బాబురోయ్!'' అంటూ దూరం నుండే తండ్రిని నీలకంఠానికి ఎరుకపరిచి, ''వస్తా'' నంటూ పిల్లిలా జారుకున్నాడు కృష్ణ.

ఇంట్లోకి రానిచ్చి అడిగాడు జగ్గూ ''వా డెలా తెలుసు నీకు?'' అని.

''నా రూమ్మేటు, నాన్నా'' అన్నాడు కృష్ణ.

''సరే, ఏదో ఒక మేటనుకో. అయినంత మాత్రాన ఇప్పుడే వాడి కెదురెళ్ళి నడి వీధిలో వాడితో రాసుకు పూసుకు తిరగాలా? వాడు ఎదురింటి అల్లుడు కాబోతున్నాడాయె. ఆమాత్రం తెలుసుకోలేవూ? ఇప్పుడు కాదు గదా, మరెప్పుడూ వాడితో మాట్లాడ్డానికి వీల్లేదు'' అని గర్జించాడు జగ్గూ.

తండ్రి వాలకం చూసి నవ్వుకున్నాడు కృష్ణ.

తండ్రి గుమ్మంలోనే కాపేసినందున పెళ్ళిచూపులు ముగించుకుని తిరిగి వెళ్ళిపోయే టప్పుడు నీలకంఠాన్ని కలవలేకపోయాడు కృష్ణ.

తాంబూలం పుచ్చేసుకున్నా రన్న వార్త గుప్పుమంది. లక్ష రూపాయలు కట్నమనీ వార్త పొక్కింది.

కృష్ణ గుండె గుభిల్లుమంది.

''అసలేం జరిగింది? ... ఎలా జరిగింది? ... ఎందుకు జరిగింది? ... లక్ష్మి మెల్లకన్నేమైనట్టు? ... మేల్ టోన్ ఏమైనట్టు? ... గార్దభ సంగీత మేమైనట్టు?'' అని పరిపరి విధాల ఆలోచించాడు.

''ఒరేయ్, నీలం, ఇంతకీ నువ్వురా అసలు సిసలైన విలన్! ఆహా! ఎంత నాటక మాడావురా!'' అని తిట్టుకున్నాడు కృష్ణ.

లక్ష్మి ఏమైనా సమాచారం తెలుపక పోతుందా అని వేపవేరు కింద తడిమి చూశాడు.

చీటీ దొరికింది.

''వీధిలో నీవు వాటేసుకుంటే కిటికీ గుండా చూశాను. పోనీ గదా, ఆ వచ్చినాడు నీ మిత్రుడేగదా, అదీ

కొంతలో కొంత మేలేగదా అనుకున్నాను. అయినా, నిజం తెలియనప్పుడు నిబ్బరం పనికిరాదని జాగ్రత్తపడి నీకు చెప్పినట్టే మెల్లకన్ను పెట్టాను. ఓహో, మీనాక్షి అన్నాడు. పేరు బొంగురు గొంతుతో చెప్పాను. ఎక్కడా కోకిలారావం?" అన్నాడు. పాడమనలేదు. నేనే ఓడి పోయాను. అక్కడి కక్కడే వచ్చిందన్నాడు. అక్కడి కక్కడే తాంబూలా లన్నారు. ఇప్పు డేది దారి, కృష్ణా!?" అనిఉం దా చీటీలో.

"దొంగ రాస్కెల్!" అని తిట్టాడు నీలకంఠాన్ని.

"దారేదని వాపోవద్దు. తొందర పడి నీ దారి నువ్వు చూసుకోవద్దు. నేనున్నా నన్న విషయం మరిచిపోవద్దు" అని చీటీ అందించాడు. అందించాడే గాని, ముందు దా రేదో తనకే తెలియదు.

తల్లితో చెప్పాడు.

ఇప్పు డేది దారన్నాడు.

"ఎవరన్నా వింటే నవ్విపోతారు. నోరు మూసు కూరుకో. అవతల ముహూర్తం కూడా నిర్ణయించుకున్నారు. రేపులే ల్లుండే పెళ్ళి. అవతల ఆ పిల్లకూడా ఏదో అఘాయిత్యం తలపెట్టిందట. అది తెలుసుకుని వాళ్ళా పిల్లను నిర్బంధంలో ఉంచారట. ఆ వార్త బయటకు పొక్క కుండా వాళ్ళు నానా తంటాలు పడు తున్నారు. వాళ్ళెన్ని తంటాలు పడ్డా మనింటికి ఏ వార్తయినా తెలియకపోదు. తెలిస్తే తెలిసిందిలే, ఆడపిల్ల ఉసురు మన కెందుకు?" అనింది తల్లి.

"మయ్యి, గొయ్యి లేకుంటే ఉరి." బెదిరించాడు కృష్ణ.

"ఏమండీ, విన్నారా?" అంటూ గగ్గోలు పెడుతూ సంగతి చెప్పింది జగ్గూతో జగ్గమ్మ. "ఒక్కగా నొక్క నలుసండీ" అంటూ ముక్కు చీదింది.

జగ్గూ చలించిపోయాడు.

"కృష్ణా, నీ కిది పాడిగా" దన్నాడు. "అయినా, మాటమాత్రం మాతో చెప్పావా! నీదే తప్పు" అన్నాడు. "ఇప్పుడు వ్యవహారం చేయిదాటి పోయింది. నేనేం చేయగలను?" అని ఎదురుప్రశ్న వేశాడు.

అన్నం మాట దేవుడెరుగు. కృష్ణ నీరు ముట్టడం లేదు. రాత్రింబవళ్ళు నిద్రాహారాలు మాని కాపలా కాస్తు న్నారు జగ్గమ్మా, జగ్గూ.

● ● ●

ఎదురింట్లో సన్నాయి మేళాలు సడన్‌గా నిలిచిపోయాయి.

"లేగరా, లే. ఇంకా ఆలోచిస్తా వేమిటి?" అంటూ నీలకంఠాన్ని పెళ్ళి పీటల మీద నుండి లేపేస్తున్నాడు వాళ్ళ నాన్న.

"బావగారూ, ఇంతలో ఏం లోటొ చ్చిందని మీ రిలా ప్రవర్తిస్తున్నారు? మీ కిది భావ్యం కాదు" అని ప్రాధేయ పడుతున్నాడు భద్రం.

"ఇంతకన్నా లోటేం గావాలయ్యా? ఇదిగో, నీ కూతురు రాసిన ఉత్తరాల కట్ట!" అంటూ ఇంత కట్ట భద్రం మీదికి విసిరేసి కొడుకు నీడ్చుకుని వీధిలో కొచ్చాడు నీలకంఠం నాన్న.

పెళ్ళి పందిరి కింద నానా గందర గోళంగా ఉంది.

అదంతా ఎదురింటికి కనబడుతూంది, వినబడుతూంది.

భద్రం గట్టిగా అరుస్తున్నాడు. "ఒరేయ్, జగ్గూ, విరోధముంటే కండ బలం, బుద్ధిబలం చూపించుకుంటూ వను కున్నాను గాని, ఇలా నీచాని కొడిగడతా వనుకోలేదురా. ఉచ్చ నీచాలు తెలిసి ఉన్న వాడెవడూ ఇలాంటి నెధవ పని చెయ్య డురా" అంటూ అరుస్తున్నాడు.

జగ్గూ, జగ్గమ్మా ఖ్రమాన్పడిపోయి వాళ్ళ వాకిట్లో వాళ్ళు నిలబడి చూస్తు న్నారు.

ముహూర్తం మించిపోతూందని బ్రాహ్మణులు అరుస్తున్నారు.

ఎప్పు డెళ్ళాడో, ఎలా గెళ్ళాడో కృష్ణ పెళ్ళి పందిట్లో కెళ్ళి భద్రం పక్క నిలబడ్డాడు.

"మీరు 'ఊఁ' అంటే ఆ మూడు ముళ్ళూ నే నేస్తా" నన్నాడు.

ఆశ్చర్యపోయి తటపటాయిస్తు న్నాడు భద్రం.

ఎప్పుడొచ్చాడో జగ్గూ పందిట్లో కొచ్చాడు. "కానీయ్, భద్రం, ఇంకా ఆలస్యమెందుకు? ముహూర్తం మించి పోతుం" దన్నాడు.

వివాహం జరిగిపోయింది.

చదివింపులప్పుడు పంతులు ఓ కవ రందుకుని చదివాడు — "మిత్రుడు నీలకంఠం వరునికి చదివించిన కట్నం ఓ సీలు వేసిన కవరు" అంటూ.

ఆ నాటి రాత్రి శోభనం గదిలోకి ప్రవేశించిన లక్ష్మి — ఏమిటి, కృష్ణా, ఆ ముచ్చు మొహం నీకు చదివించిన కట్నం?" అంటూ ప్రశ్నించింది సమయం, సందర్భం విస్మరించి.

"నేనూ నీలాగే తిట్టుకున్నాను. అదేమిటో నువ్వే చూడు" అంటూ కవ రందించాడు కృష్ణ.

అందుకుని ఉత్తరాన్ని వెలికి తీసి

వీరుడు

చిత్రం— వై. బాలయ్య (వద్దిపేట)

చదవ నారంభించింది లక్ష్మి.

"మై డియర్ కృష్ణా,

నీ వివాహాన్ని దగ్గరుండి జరిపించలేక పోయినందుకు మన్నించు. అది ప్రమే టిక్‌గా జరగాలి తప్ప వేరే దారి లేదని ముందే చెప్పాను. అలాగే జరిగినందుకు చాలా సంతోషిస్తున్నాను అయితే, నే నూహించినంతకన్నా వేగంగా జరిగి పోయింది. నే నింకా విడిది గదిలో ఉండ గానే నా కా వార్త తెలిసింది. బ్రేవో! అందుకే కట్నంగా ఈ లేఖ పంపుకో గలుగుతున్నాను. సోదరి లక్ష్మిని నా పైన కోపం ఉంచుకోవద్దని చెప్పు. ముందు ముందు మన కుటుంబాలు అవీ ఇవీ నూరుకోవు. ముందుగా నీవు గనక ఓ పననపండంటే కొడుకును ప్రసాదించు. ఆ తరవాత ఓ చిన్నారి లక్ష్మికోసం నే ప్రయత్నిస్తాను.

సెలవు...

—నీలం."

ఆ రాత్రి ముందుగా నీలం కథ కొంచెం చెప్పక తప్పలేదు కృష్ణకి. ★